

**Implanty pamięci?
Od/budowa zamków
w Poznaniu i Berlinie
– interdyscyplinarne
studium przypadku**

**Dominika Gortych
Guido Hinterkeuser
Łukasz Skoczylas**

**Implanty pamięci?
Od/budowa zamków
w Poznaniu i Berlinie
– interdyscyplinarne
studium przypadku**



Poznań 2017

Projekt okładki:
Wydawnictwo Rys

Logo projektu:
Małgorzata Musiał

Recenzja:
dr hab. Magdalena Saryusz-Wolska

Copyright by:
Dominika Gortych, Guido Hinterkeuser, Łukasz Skoczylas
and Wydawnictwo Rys

Projekt oraz publikacja wspierane przez
Polsko-Niemiecką Fundację na Rzecz Nauki

Wydanie I, Poznań 2017

DEUTSCH	POLSKO
POLNISCHE	NIEMIECKA
WISSENSCHAFTS	FUNDACJA
STIFTUNG	NA RZECZ NAUKI



ISBN 978-83-65483-33-1

Wydanie:



Wydawnictwo Rys
Dąbrówka, ul. Kolejowa 41
62-070 Dopiewo
tel. 600 44 55 80
e-mail: rysstudio@o2.pl
www.wydawnictworys.com

Podziękowania

Pragniemy podziękować Polsko-Niemieckiej Fundacji na Rzecz Nauki, która wsparła projekt *Implanty pamięci? Od/budowa zamków w Poznaniu i Berlinie – interdyscyplinarne studium przypadku* i tym samym umożliwiła ukazanie się niniejszej publikacji.

Panu Profesorowi Marianowi Golce serdecznie dziękujemy za inspirację.

Dziękujemy uczestnikom badań za chęć wzięcia w nich udziału.

Autorka i Autorzy

Spis treści

Wprowadzenie	9
1. Implanty pamięci społecznej. Konceptualizacja	
pojęcia (<i>Łukasz Skoczylas</i>)	13
1.1. Czym są implanty pamięci społecznej?	13
1.2. Nośnik pamięci a implant pamięci	15
1.3. Miejsce pamięci a implant pamięci	16
1.4. Rekonstrukcja a implant pamięci	17
1.5. Historyzująca kreacja architektoniczna a implant pamięci	19
1.6. Symulakr a implant pamięci społecznej	20
1.7. Zabytek a implant pamięci	21
1.8. Dziedzictwo kulturowe a implant pamięci	22
1.9. Przestrzeń pamięci a implant pamięci	25
2. Zamkowe historie. O od/budowie zamków w Poznaniu i Berlinie	29
2.1. Od/budowa Zamku Królewskiego w Poznania i kontrowersje	
z nią związane (<i>Łukasz Skoczylas</i>)	29
2.1.1. Historia zamku do 1945 roku	29
2.1.2. Odbudowa centrum Poznania po II wojnie światowej	31
2.1.3. Działania Komitetu Odbudowy Zamku Królewskiego	
w Poznaniu	35
2.1.4. Krytyka od/budowy zamku	39
2.1.5. Recepcja od/budowy przez odbiorców pamięci społecznej ..	45
2.2. Na drodze ku implantowi pamięci społecznej	
o Prusach (<i>Dominika Gortych</i>)	47
2.2.1. Historia budowy i wyburzenia Zamku Berlińskiego	
w zarysie	47
2.2.2. Krótka historia socjalistycznej idei dla stolicy Niemiec	
Wschodnich	51
2.2.3. Forum Humboldtów w barokowej szacie jako	
najważniejszy projekt wizerunkowy zjednoczonych	
Niemiec	54
3. Rekonstrukcja zamków w Berlinie i Poznaniu z perspektywy	
historii sztuki (<i>Guido Hinterkeuser</i>)	63
3.1. Perspektywa historii sztuki	63
3.2. Zamek Berliński	64
3.2.1. Zarys historii budowy	64
3.2.2. Dyskusja odnośnie rekonstrukcji Zamku Berlińskiego	68
3.2.3. Rekonstrukcja Zamku Berlińskiego	70
3.2.4. Krytyka Forum Humboldtów	73
3.3. Zamek Królewski w Poznaniu	74

4. Polskie i niemieckie dyskusje dotyczące od/budowy zamków w zwierciadle prasy.....	81
4.1. Debata, która się prawie nie odbyła. Zamek Królewski w Poznaniu w polskiej prasie (<i>Łukasz Skoczylas</i>).....	81
4.1.1. Powstanie Komitetu Odbudowy Zamku Królewskiego w Poznaniu.....	84
4.1.2. Konkurs na projekt od/budowy	85
4.1.3. Wydanie zgody na rozpoczęcie prac budowlanych	91
4.1.4. Początek od/budowy	93
4.1.5. Rozwiązanie komitetu	96
4.1.6. Podsumowanie	97
4.2. Kontrowersje wokół od/budowy Zamku Berlińskiego – Forum Humboldtów (<i>Dominika Gortych</i>).....	98
4.2.1. „Całe szczęście, że nie jest gwiazdą.” Nieznajomy buduje zamek.....	101
4.2.2. Metr kwadratowy za więcej niż 15 tys. euro, czyli berliński luksus.....	106
4.2.3. „Największa wielofunkcyjna hala Republiki.” Co od/ budowa Zamku Berlińskiego i koncepcja Forum Humboldtów mówią o Niemcach	113
4.2.4. „Na zewnątrz szlachecko, w środku kształcąco.” Spór o treści Forum Humboldtów	119
5. Wyniki badań empirycznych na temat funkcjonowania implantów pamięci społecznej w Poznaniu i Berlinie	125
5.1. Badania opinii przewodników miejskich w Poznaniu (<i>Łukasz Skoczylas</i>)	125
5.1.1. Opinie przewodników na temat od/budowy	126
5.1.2. Reakcje turystów na implant pamięci	131
5.1.3. Zamek Królewski na tle poznańskich zabytków	133
5.1.4. Kontrowersje wokół od/budowy i ich wpływ na wizerunek Poznania	138
5.1.5. Umiejscowienie od/budowy w czasie	145
5.1.6. Podsumowanie	149
5.2. Od/budowa Zamku Berlińskiego w świadomości społecznej berlińczyków (<i>Dominika Gortych</i>)	153
5.2.1. Pytanie o istotę, czyli co powstaje w stolicy Niemiec.....	157
5.2.2. Pomędzy polityką historyczną a wizjami urbanistycznymi ...	159
5.2.3. Forum Humboldtów jako jednocząca idea zjednoczonych Niemiec.....	169
5.2.4. Jaka fasada, takie wnętrze?	174
5.2.5. Berlin nie jest rekonstrukcyjnym pępkiem świata.....	180
Podsumowanie	187
Bibliografia	193